

УДК: 378:373.2.011.3-051]:37.013.77-053.4-056.45

[https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-4\(22\)-1017-1032](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-4(22)-1017-1032)

Іванюк Ганна Іванівна доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри освітології та психолого-педагогічних наук, Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, вул. Бульварно-Кудрявська, 18/2, м. Київ, 04053, тел.: (095)074-32-72, <https://orcid.org/0000-0001-7758-5121>

Венгловська Олена Анатоліївна кандидат педагогічних наук, доцент кафедри освітології та психолого-педагогічних наук, Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, вул. Бульварно-Кудрявська, 18/2, м. Київ, 04053, тел.: (097)424-35-90, <https://orcid.org/0000-0002-0456-7667>

Антипін Євген Борисович кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри освітології та психолого-педагогічних наук, Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, вул. Бульварно-Кудрявська, 18/2, м. Київ, 04053, тел.: (063)872-54-87, <https://orcid.org/0000-0002-0371-2498>

ПІДГОТОВКА ВИХОВАТЕЛІВ ЗДО ДО ЗДІЙСНЕННЯ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОГО СУПРОВОДУ ОБДАРОВАНОЇ ДИТИНИ

Анотація. У статті висвітлено провідні теоретичні положення та результати змістово-технологічних напрацювань, подані в авторському курсі (за вибором студентів) «Коучинг обдарованої дитини» з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка зі спеціальності 012 Дошкільна освіта. Розкрито актуальні підходи та концептуальні ідеї щодо досліджень піднятої в статті наукової проблематики в центрі якої – дитина дошкільного віку з властивими їй обдаруваннями. Подано різні аспекти висвітлення теорій обдарованості людини, які презентують сучасні українські та зарубіжні дослідники. Зміст та структуру курсу, що входить до каталогу вибіркових дисциплін у Київському столичному університеті імені Бориса Грінченка розроблено відповідно до освітньо-професійної програми за спеціальністю «Дошкільна освіта» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. У статті охарактеризовано базові терміни і поняття, що увиразнюють зміст підготовки майбутніх

вихователів до психолого-педагогічного супроводу обдарованих дітей в освітньому процесі ЗДО. Подано авторське тлумачення компонентів готовності вихователя до психолого-педагогічного супроводу обдарованої дитини. За результатами емпіричного дослідження та аналізу рефлексій здобувачів вищої освіти доведено результативність курсу «Коучинг обдарованої дитини». Матеріал курсу систематизовано та подано в чотирьох змістових модулях, а саме: «Теоретичні основи коучингу обдарованої дитини», «Портрет обдарованої дитини дошкільного віку», «Проектування освітньої взаємодії з обдарованими дітьми в умовах ЗДО», «Психолого-педагогічний супровід обдарованої дитини». Розкрито особливості та діагностичні методики для виявлення різних видів обдарованості в дітей; коучингові технології розвитку обдарувань дітей із урахуванням цінності для їхнього особистісного зростання.

Ключові слова: коучингові технології, професійна підготовка, психолого-педагогічний супровід, вихователь ЗДО, розвиток, обдарована дитина, обдарування, освітній процес, діагностичний інструментарій, професійна готовність.

Ivaniuk Hanna Ivanivna Doctor of Science in Pedagogy, Professor, professor of the Department of Educology and Psychological and Pedagogical Sciences, Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University, 18/2 Bulvarno-Kudriavska St., Kyiv, 04053, tel: (095)074-32-72, <https://orcid.org/0000-0001-7758-5121>

Venhlovska Olena Anatoliivna PhD in Pedagogics, assistant professor of the Department of Educology and Psychological and Pedagogical Sciences, Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University, 18/2 Bulvarno-Kudriavska St., Kyiv, 04053, tel: (097)424-35-90, <https://orcid.org/0000-0002-0456-7667>

Antypin Yevhen Borysovyh PhD in Pedagogics, assistant professor of the Department of Educology and Psychological and Pedagogical Sciences, Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University, 18/2 Bulvarno-Kudriavska Str, Kyiv, 04053, tel: (063)872-54-87, <https://orcid.org/0000-0002-0371-2498>

PREPARATION OF PRESCHOOL TEACHERS FOR PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL SUPPORT OF A GIFTED CHILD

Abstract. The article highlights the leading theoretical propositions and results of content-technological studies presented in the author's course

(selected by students) «Coaching of a gifted child» from the field of knowledge 01 Education/Pedagogy from the specialty 012 Preschool Education. Current approaches and conceptual ideas regarding the research of the scientific issues raised in the article are revealed, the center of which is a preschool-age child with her unique gifts. Various aspects of the coverage of theories of human giftedness presented by modern Ukrainian and foreign researchers are presented. The content and structure of the course, which is included in the catalog of selective subjects at the Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University, was developed in accordance with the educational and professional program in the specialty «Preschool Education» of the first (bachelor's) level of training. The article describes the basic terms and concepts that express the content of future preschool teachers' training for the psychological and pedagogical support of gifted children in the educational process of kindergarten. Authors give their interpretation of the components of the preschool teacher's readiness for psychological and pedagogical support of a gifted child. Based on the results of empirical research and analysis of reflections of higher education students, the effectiveness of the «Coaching of a gifted child» course has been proven. The course material is systematized and presented in four content modules, namely: «Theoretical foundations of coaching a gifted child», «Portrait of a gifted child of preschool age», «Designing educational interaction with gifted children in conditions of special education», «Psychological and pedagogical support of a gifted child». Features and diagnostic methods for identifying different types of giftedness in children are disclosed; coaching technologies for the development of children's talents, taking into account the value for their personal growth.

Keywords: coaching technologies, professional training, psychological and pedagogical support, preschool teacher, development, gifted child, giftedness, educational process, diagnostic tools, professional readiness.

Постановка проблеми. Освіта людини розвивається згідно з стратегічними цілями щодо сталого розвитку суспільства, що формує низку суперечностей між ними та тими невизначеними змінами, які відбуваються в сучасному світі під впливом технологічних зрушень та багатоманіття політик. Тому як в науці, так і практиці актуалізується проблема розвитку людського капіталу, а отже і максимальної задіяності обдарувань кожної особистості. Як засвідчують результати компаративних студій, у країнах з успішною економікою та соціальною політикою (США, Японія, Німеччина) освітні системи спрямовані на розвиток обдарувань дітей вже в ранньому та дошкільному віці. У

сучасному науковому дискурсі існують різні підходи до тлумачень ключових категорій і понять окресленої проблеми та загалом признання її вагомості. Тому на часі уточнення концептуальних ідей та дидактичних засобів розвитку дитячої обдарованості в авторському курсі за вибором студентів «Коучинг обдарованої дитини» (Ганна Іванюк, д.пед.н., проф., професор, Олена Венгловська, к.пед.н.) для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти зі спеціальності «Дошкільна освіта». Зміст навчального курсу укладено та структуровано з урахуванням його продуктивності задля заповнення прогалин сутнісних характеристик видів обдарованості дітей у дошкільному віці та забезпечення балансу між професійними цілями та особистим розвитком вихователів ЗДО на етапі професійно-педагогічної підготовки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій засвідчують зростання інтересу українських і зарубіжних дослідників до вивчення різних аспектів обдарованості людини, зокрема й тих, які розкривають сутність, структуру та стратегії розвитку цього феномену в дітей. У сучасному науковому дискурсі чільне місце належить авторській монографії Н. Лавриченко «Пізнавати і розвивати обдарованість». Вартісним є те, що авторка цієї праці цілісно і системно подає різні підходи зарубіжних дослідників до наукових узагальнень проблеми обдарованості людини [1]. У контексті проблематики статті науковий інтерес становить монографія «Аксіогенез обдарованої особистості в освітньому просторі», підготовлена авторським колективом (О. Музика, Д. Корольов, Олена Музика, Н. Никончук та ін.). У контексті запропонованої розвідки інтерес становить висвітлення нових підходів до ціннісного самовизначення обдарованих людей, особистісно-ціннісної соціальної взаємодії в розвитку особистості, саморозвитку здібностей особистості та її самобутності [2]. У сучасному українському академічному науковому середовищі різні види обдарованості людини є предметом як фундаментальних, так і практико-орієнтованих досліджень. Про це засвідчують концептуальні ідеї, які викладені в колективній монографії «Стратегії формування творчої особистості: методи, прийоми, форми» (авт. кол.: В. Кремень, В. Ільїн, Є. Борінштейн, М. Гальченко, М. Ліпін, Д. Погрібна, Н. Савчук, О. Федорчук). У наведеній праці висвітлено інноваційний вектор розвитку творчої особистості в контексті інформаційно-цифрового середовища та віртуальної реальності. У змісті монографії висвітлюється прогнозування активізації енергії творчості людини, що може відповідати потребам цифрової цивілізації [3]. Для розв'язання наукової проблематики статті інтерес становлять

висновки І. Волощука, подані вченим за результатами аналізу понять і категорій, які розкривають сутнісні особливості обдарованості людини, як психічного феномену [4].

До окремої групи наукових праць відносять ті, що розкривають особливості виявлення та діагностики обдарувань у дітей дошкільного віку. Так конструктивні концептуальні ідеї та інструменти діагностування обдарованості розкриває І. Карабаєва у низці авторських дослідницьких праць, а саме: «Комплексний підхід у вивченні обдарованих дітей старшого дошкільного віку» [5], «Доекспериментальні методи визначення та діагностування обдарованості» [6].

У сучасному науковому просторі України актуалізовано різні аспекти підготовки фахівців освітньої галузі до роботи з обдарованими дітьми. Вагомі напрацювання науковців з окресленої проблеми засвідчують про своєчасність її розв'язання: Н. Горопаха висвітлює дієвий педагогічний інструментарій, що може бути корисним у процесі підготовки вихователів до роботи (на прикладі викладання навчальної дисципліни «Виховання обдарованих дітей») [7]. Зважаючи на важливість формування в майбутніх педагогів готовності до міжособистісної взаємодії в нинішніх складних соціально-демографічних умовах в Україні, інтерес становить праця О. Кіліченко «Підготовка студентів до педагогічної взаємодії із дітьми дошкільного і молодшого шкільного віку зі внутрішньо переміщених сімей» [8]. Провідні напрями підготовки вихователів до роботи з обдарованими дітьми в контексті нових освітніх і професійних стандартів висвітлено Н. Лазарович, Л. Мацук, Н. Захарасевич [9].

З огляду на те, що окреслена в статті проблематика має міждисциплінарний характер, науковий інтерес становлять дослідження психологічного контексту в історико-освітньому поступі. У науковому доробку Т. Яценко, що подано в праці «Сучасний стан досліджень проблеми обдарованості дошкільників в Україні» достатньо розлого висвітлено особливості становлення і розвитку наукової проблеми щодо феномена обдарованості в психологічній думці України; розкрито науковий внесок українських учених: В. Моляко, О. Музика, О. Кульчицька, І. Карабаєва, Н. Карпенко, Р. Семенова, В. Кузьменко [10].

Для розуміння сутнісних особливостей розвитку феномену обдарованості дітей для нас вагомими є наукові трактування зарубіжних дослідників. Так, Н. Gardner у праці «Frames of mind: the theory of multiple intelligences» розкриває на поняттєвому рівні основні показники інтелектуальної, лінгвістичної, музичної, логіко-математичної обдарованості людини, як структур інтелекту [11]. Зазначені вище за текстом

наукові виклади Н. Gardner продовжує у праці «Artful Scribbles: The Significance Of Children's Drawings». Дослідник доводить зв'язок між інтелектуальним та емоційним станами в розвитку творчої обдарованості дитини на прикладі малювання. Доконані висновки дослідника мають практичну значущість і можуть бути адаптовані в сучасних технологіях розвитку художньо-творчих обдарувань дітей [12]. Концепцію «інтелекту» та обґрунтування її теоретичних основ розкрито у праці J. Guilford «The Nature of Human Intelligence». Варто зауважити, що дослідник застосував системний підхід і комплексно, з урахуванням методології наукового пошуку розкриває проблему інтелекту людини. Автор наведеної вище за текстом праці зробив спробу поєднати ідеї Альфреда Біне про теоретико-психологічну основу тестування та можливості їх поєднання з експериментальними дослідженнями інтелектуальної обдарованості людини, структури обдарованості [13].

Мета статті: висвітлити концептуальні ідеї та змістово-технологічне забезпечення формування готовності вихователів ЗДО до психолого-педагогічного супроводу обдарованих дітей на прикладі авторського навчального курсу «Коучинг обдарованої дитини».

Виклад основного матеріалу дослідження. За результатами теоретичного аналізу дослідженості проблеми дитячої обдарованості з'ясовано її актуалізацію в руслі пошуку шляхів реалізації освітніх стандартів і прогнозування стратегій розвитку суспільства. Передусім на часі зростання уваги наукового та експертного середовища до суб'єктності кожної людини в подоланні суспільних криз і освітніх втрат. Професійно-педагогічна діяльність вчителя, вихователя характеризується спрямованістю на майбутнє, адже ті, хто нині відвідує заклади дошкільної або загальної середньої освіти вже через 15–20 років будуть творити нову історію України.

Попри те, що стратегічна ціль дошкільної освіти полягає в забезпеченні умов для розвитку особистості, питання щодо розвитку обдарованості в дитячому (дошкільному) віці належно не відображені в Професійному стандарті за професією «Вихователь закладу дошкільної освіти» (2021). Так у тексті цього документу достатньо чітко виокремлено пріоритет розвитку творчої діяльності та креативності вихователя. Однак поза увагою розробників залишилась актуальна нині проблема готовності вихователя до здійснення психолого-педагогічного супроводу обдарованих дітей, які різняться між собою не лише за індивідуальними ознаками, але й за обдаруваннями. Про важливість цього аспекту професійно-педагогічної підготовки фахівців з дошкільної освіти засвідчують результати опитування студентів 1–4 курсів (денної

та заочної форм навчання) зі спеціальності «Дошкільна освіта» на констатувальному етапі дослідження, що проведено на Факультеті педагогічної освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка. Опитування проведено із застосуванням онлайн сервісу Google Форми. В опитуванні брали участь 140 респондентів у віці 19–35 років. Ми не виділяли учасників експерименту за гендерною ознакою.

Аналіз результатів онлайн опитування засвідчує сформованість у майбутніх вихователів розуміння цінності періоду дошкільного дитинства для розвитку різних видів обдарувань (100%). Різняться відповіді здобувачів на запитання про їхню обізнаність щодо сутності поняття «психолого-педагогічний супровід розвитку обдарованої дитини»: лише 59% респондентів відповіли ствердно, однак і вони мають деякі вагання; знають сутність поняття недосконало та не переконані в своїх знаннях – 33,6%; важко відповісти на це питання – 7,4%. Достатньо розмаїтими були відповіді на запитання: для чого треба здійснювати психолого-педагогічний супровід обдарованих дітей. Аналіз відповідей студентів свідчить про те, що вони надають перевагу ідентифікації, діагностуванню та розвитку обдарувань дітей (81,5%); на другому місці – пріоритет допомоги та сприяння дитині в розвитку її обдарувань і здібностей (48,1%); організації різних видів діяльностей задля розвитку обдарувань дітей надають переваг 63% майбутніх вихователів; в контексті готовності до виконання професійних функцій вихователя ЗДО 55% здобувачів вважають важливим надання допомоги батькам (особам, які їх замінюють) щодо розпізнавання обдарувань дітей; 74% здобувачів обрала відповідь щодо важливості готовності вихователя до задоволення потреб розвитку обдарованих дітей; готовності до відбору дієвих технологій, з метою розвитку обдарувань дітей надали перевагу 25,9% респондентів. Зауважимо, що думки респондентів розділилися щодо важливості особистісних якостей вихователя для здійснення психолого-педагогічного супроводу обдарованих дітей. З-поміж інших, – відповідальність є пріоритетною для 63 % майбутніх вихователів; емоційна стійкість обрана 74,1% учасників емпіричного дослідження (очевидно таке міркування сформоване суцими нині обставинами, що пов'язані з частими повітряними тривогами); знання про види обдарованості (70,4%); готовність проєктувати індивідуальний розвиток обдарованої дитини (63%); володіння методичним інструментарієм діагностики обдарованості – 51,9%; наполегливість – 33,3%; доброта і чуйність – 48,1%. У контексті окресленої проблематики студенти ранжували професійні компетентності, що увиразнюють психолого-педагогічний

супровід обдарованої дитини: 74% респондентів на найвищій щабель віднесли психоемоційну компетентність; на щаблі нище – організаційна компетентність (70,4%); здатність навчатися впродовж життя – (44,1%) віднесено на третій щабель; інформаційно-комунікаційна компетентність (40,7%) – на четвертому щаблі; на найнищих, п'ятому і шостому щаблях знаходиться компетентності – морально-етична (33,3 %) і прогностична (18,5%).

Результати констатувального етапу дослідження дають змогу стверджувати про наявні відмінності щодо сформованості в майбутніх вихователів готовності до психолого-педагогічного супроводу розвитку обдарованості у дітей. Наше пояснення ґрунтується на розумінні того, що студенти денної форми навчання (без досвіду роботи) надають перевагу теорії про розвиток обдарувань дитини в онтогенезі, однак недостатньо обґрунтовують ціннісно-мотиваційну складову, володіння адекватним технологічним інструментарієм для розвитку обдарувань дітей і незрілою готовністю навчатися й оновлювати свої професійні компетентності. Зауважимо, що студенти, які мають досвід роботи, віддають перевагу як особистісним, так і професійним цінностям, способам організації розвивального процесу в ЗДО, з метою розвитку обдарувань дітей.

За результатами теоретичного аналізу наукових джерел і проведеного емпіричного дослідження ми виокремили та групували особистісні і професійні показники готовності вихователів закладів дошкільної освіти до психолого-педагогічного супроводу розвитку обдарувань у дітей дошкільного віку. Доконаним є переконання в тому, що успішний психолого-педагогічний супровід обдарованих дітей в освітньому процесі закладу дошкільної освіти, може здійснювати вихователь-професіонал. Ґрунтуючись на наведених вище міркуваннях, готовність майбутнього вихователя ЗДО до психолого-педагогічного супроводу обдарованих дітей у дошкільному віці характеризуємо як: *сформованість особистісних якостей і професійних компетентностей, які сприятимуть вивченню обдарувань, проектуванню адекватних особистісно-орієнтованих розвивальних середовищ, підбору і впровадження дієвих технологій задля розвитку обдарувань дітей, організації та супроводу їхніх індивідуальних освітніх траєкторій*. З-поміж інших, у контексті заявленої теми, розглядаємо ціннісно-мотиваційний, когнітивно-процесуальний, емоційно-вольовий, діяльнісно-результативний компоненти готовності майбутнього вихователя до психолого-педагогічного супроводу розвитку обдарованих дітей. Ціннісно-мотиваційний компонент характеризується функціональними

особистісними цінностями дитинства й усвідомленими внутрішніми та зовнішніми мотивами щодо створення педагогічно доцільних умов для розвитку дитячих обдарувань. Когнітивно-процесуальний компонент, виражений рівнем знань про психологічні й анатомо-фізіологічні та антропологічні особливості розвитку обдарованих дітей і розвиненими професійними вміннями та способами їх застосування в різних розвивально-пізнавальних ситуаціях. Емоційно-вольовий компонент: сутнісні особливості проявляються в позитивних почуттях, вольових процесах для успішного перебігу результативної організації та поетапного здійснення професійних завдань, зв'язках інтелектуального та емоційного в професійній діяльності вихователя. Діяльнісно-результативний компонент розкриває сутність способів взаємодії вихователя і дітей з різними видами обдарувань задля їхнього розвитку та суб'єктності у процесі цілеспрямованої професійної діяльності.

За особистісним і професійним критеріями нами уточнено показники та з'ясовано рівні готовності майбутніх вихователів до психолого-педагогічного супроводу розвитку обдарованих дітей в доцільно організованому розвивальному середовищі закладу дошкільної освіти. Рівні сформованості готовності вихователів до такого виду професійної діяльності виокремлено відповідно до наукових доробків сучасного українського вченого В. Моляко та адаптовано висунувані ідеї в контексті, окресленої в статті проблематики [14]. До рівнів віднесено: низький, репродуктивний, продуктивний, творчий. За результатами констатувального етапу виокремлено актуальні рівні сформованості готовності до психолого-педагогічного супроводу розвитку обдарованих дітей у здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти (2 курс, денної і заочної форм навчання). Відповідно до розроблених показників з'ясовано:

– низький рівень (29–59 бали) виявили 40% здобувачів вищої освіти. Цей рівень характеризується сформованістю в майбутніх вихователів розуміння необхідності застосовувати діагностичні та розвивальні технології з метою виявлення та створення розвивальних середовищ для обдарованих дітей, однак не знають як це працює, не мають сформованих професійних компетентностей;

– репродуктивний рівень (60–74 бали) виявлено в 30% здобувачів. Для цієї групи респондентів характерним є засвоєнням базових знань з психології, людинознавства, педагогіки, а також виражена здатність користуватися готовими діагностичними методиками та освітніми технологіями під час роботи з обдарованими дітьми;

– продуктивний рівень (75–89 балів) виявили 17 % здобувачів. Для цієї групи респондентів характерна сформованість професійних компетентностей, що дає змогу налагоджувати дієву взаємодію з дітьми, створювати інклюзивне освітнє середовище задля забезпечення розвитку обдарувань дітей та власного особистісно-професійного вивіщення;

– творчий рівень (90–100 балів) виявили 13% респондентів. До цієї групи ввійшли студенти, які володіють системними знаннями про людину (дитину) на різних вікових етапах її розвитку, психологію творчості, здатністю творити авторські форми, методи, технології та застосовувати їх з метою психолого-педагогічного супроводу розвитку обдарованих дітей із урахуванням різних типів обдарованості; здатні та готові до налагодження комунікації з учасниками освітнього процесу, діагностики розвитку обдарувань дітей, самодіагностики та саморозвитку і розв'язування інноваційних професійних завдань.

З метою забезпечення потреб та інтересів здобувачів вищої освіти та повернення суспільної уваги до розвитку обдарувань дітей дошкільного віку розроблено навчальний курс «Коучинг обдарованої дитини» та запропоновано до каталогу вибіркових дисциплін на Факультеті педагогічної освіти в Київському столичному університеті імені Бориса Грінченка.

Мета курсу полягає в формуванні готовності майбутніх вихователів до організації та проектування інклюзивного освітнього середовища з урахуванням перспектив розвитку обдарувань та здійснення ефективного психолого-педагогічного супроводу цього особистісного феномена в дітей дошкільного віку.

Програма курсу розроблена з урахуванням актуальних коучингових технологій, оскільки вони ґрунтуються на психологічному підході, що дає змогу забезпечити формування готовності майбутніх вихователів до здійснення міжособистісної взаємодії й ефективного особистісно значущого психолого-педагогічного супроводу розвитку дитячих обдарувань в освітньому процесі ЗДО.

Зазначимо, що програму курсу «Коучинг обдарованої дитини» розроблено з урахуванням дитиноцентрованого, компетентнісного, особистісно-зорієнтованого, аксіологічного, інклюзивного, міждисциплінарного, системного підходів згідно з основними освітніми стратегіями освітньо-професійної програми освітньої галузі 01 Освіта/Педагогіка, спеціальності 012 Дошкільна освіта. За результатами засвоєння запропонованого курсу навчальні досягнення здобувачів вищої освіти визначаються сформованістю здатності та готовності

вибирати і застосовувати діагностичні методики, адекватні до віку та індивідуальних здібностей і обдарувань дітей; залучати додаткові освітні ресурси для проєктування розвивальних середовищ з урахуванням психолого-педагогічного супроводу розвитку обдарувань дітей дошкільного віку в різних видах активностей; застосовувати традиційні й інноваційні, цифрові технології для розвитку дитячих обдарувань.

У програмі навчального курсу «Коучинг обдарованої дитини» запропоновано чотири змістові модулі. У першому модулі: «Теоретичні основи коучингу обдарованої дитини» висвітлено: цілі та завдання курсу, основні категорії та поняття, що увиразнюють наукове та змістове поле. Розкрито сутність коучингових технологій як інноваційного інструменту, ефективного для дієвого психолого-педагогічного супроводу зростання обдарованих дітей. Зміст курсу збагачено актуальними науковими здобутками українських і зарубіжних дослідників із різних аспектів обдарованості людини (В. Моляко, О. Кульчицька, Н. Лавриченко, І. Волощук, М. Гальченко, А. Біне, Г. Гарднер, Дж. Гілфорд, Дж. Рензулі, А. Танненбаум).

У другому модулі: «Портрет обдарованої дитини дошкільного віку» подано зміст, що розкриває психолого-педагогічну характеристику обдарованої дитини, індивідуально-особистісну сутність обдарованості та особливості психолого-педагогічного супроводу розвитку обдарованості дітей в освітньому процесі ЗДО. Розкрито види та показники прояву обдарованості в дитячому віці та інструментарій діагностики обдарованості. Висвітлено методичні вимоги щодо діагностики обдарованості у дітей дошкільного віку з урахуванням комплексного і дитиноцентрованого підходу.

Змістовий модуль 3: «Проєктування освітньої взаємодії з обдарованими дітьми в умовах ЗДО» спрямований на засвоєння здобувачами вищої освіти сутності міжособистісної освітньої взаємодії вихователя з дітьми, батьками (особами, які їх замінюють) з метою вибудовування особистісно зорієнтованих стратегій розвитку обдарувань дітей. З урахуванням завдань курсу, подано науково обґрунтовані вимоги до вибору змісту, форм, методів і технологій освітньо-розвивальної діяльності вихователя в контексті забезпечення сприятливого психолого-педагогічного супроводу розвивальної діяльності дітей з різними видами обдарувань. Висвітлено практичні рекомендації щодо застосування дієвих технологій у роботі з обдарованими дітьми: особистісно орієнтованих, ігрових, проєктних, STREAM-освіти, пошуково-експериментальних, конструкторсько-моделювальних.

У четвертому модулі: «Психолого-педагогічний супровід обдарованої дитини» запропоновано для майбутніх вихователів матеріал, що системно розкриває поняття та структуру психолого-педагогічного супроводу обдарованої дитини в освітньому процесі ЗДО, сприяє усвідомленому засвоєнню діагностичної, психологічної, методичної, морально-етичної, прогностичної компетентностей. Готовність вихователя до психолого-педагогічного супроводу обдарованої дитини розглядаємо в контексті професійних компетентностей, унормованих в Професійному стандарті «Вихователь закладу дошкільної освіти» і виконання функцій коуча обдарованої дитини.

Програму курсу «Коучинг обдарованої дитини» розроблено з урахуванням освітніх запитів студентів спеціальності «Дошкільна освіта», наявної матеріально-технічної бази Центру самопізнання та саморозвитку, що функціонує на Факультеті педагогічної освіти в Київському столичному університеті імені Бориса Грінченка. Практичні заняття, що відбуваються на базі центру, сприяють оволодінню майбутніми вихователями професійними компетентностями. Так, наприклад, під час виконання практичного завдання: «Розробити портрет обдарованої дитини дошкільного віку (за різними видами обдарувань)» студенти вчаться добирати та застосовувати дієвий діагностичний інструментарій для вивчення різних видів обдарувань, розробляють дорожню карту проведення дослідження, складають психологічний портрет дитини (згідно з видами обдарувань). У перебігу вивчення змістового модуля «Проектування освітньої взаємодії з обдарованими дітьми в умовах закладу дошкільної освіти» майбутні вихователі проектують та апробовують різні форми освітньої взаємодії з обдарованими дітьми, зокрема: добирають ігри для розвитку творчих здібностей дітей, ресурси для дитячого експериментування, розробляють тематику проєктів, моделюють розвивальне середовище у форматі STREAM-освіти тощо. Важливо, що під час рольової взаємодії, яка відбувається під час занять, майбутні вихователі приміряють роль педагога-коуча, який здійснює психолого-педагогічний супровід обдарованої дитини, аналізують ситуації, що можуть виникати під час супроводу, моделюють шляхи їх розв'язання. Зауважимо, що освітні ресурси та матеріали, які студенти добирають чи/або розробляють сприяють збагаченню їхнього професійного кейсу, який майбутні вихователі використовують під час проходження виробничих (педагогічних, організаційно-методичних) практик та виконання професійних функцій вихователя ЗДО.

Практичні заняття з навчальної дисципліни проводяться у формі рольових ігор, тренінгових занять, педагогічних майстерок, що дає можливість студентам з'ясувати рівень власної готовності до здійснення психолого-педагогічного супроводу обдарованої дитини, а також розробити дорожню карту особистісного та професійного зростання з питань розвитку різних видів обдарувань дітей дошкільного віку.

Порівняльний аналіз результатів констатувального та контрольного етапів експерименту дав змогу виявити позитивну динаміку рівнів сформованості готовності майбутніх вихователів до психолого-педагогічного супроводу обдарованих дітей. Так низький і репродуктивний рівні дещо знизились (-25; -15); продуктивний рівень характеризується приростом (+20); творчий рівень – (+6).

Функціональність професійно-педагогічної підготовки розглядаємо в контексті сформованої готовності здобувачів вищої освіти до психолого-педагогічного супроводу розвитку обдарованості дітей в освітньому процесі ЗДО. Так компоненти такої готовності формуються у перебігу виконання пошуково-дослідницьких завдань під час семінарських і практичних занять, захисту презентацій творчих (самостійних і групових) робіт та аналізу їх результативності й інтерпретації; оволодіння знаннями про теорії обдарованості (концептуальні ідеї) та їх синтез розкриває можливості вдосконалення освітніх практик розвитку обдарувань у дітей. Мотиваційні переваги полягають в ціннісно-світоглядному прийнятті обдарованої дитини, що сприяє формуванню внутрішніх і зовнішніх мотивів розвитку власної (особистої та професійної готовності) до створення сприятливого розвивального середовища задля розвитку обдарувань дітей. Комунікативна перевага полягає в налагодженні міжособистісної взаємодії з обдарованими дітьми та батьками (особами, які їх замінюють), надання рекомендацій з метою прогнозування та розроблення рекомендацій щодо індивідуальної траєкторії розвитку обдарованої дитини. В контексті окресленої проблематики розглядаємо створення необхідних умов для формування рефлексивної компетентності майбутніх вихователів.

Висновки. Актуалізовані в статті концептуальні ідеї, практичні напрацювання, позитивна динаміка сформованості готовності майбутніх вихователів до психолого-педагогічного супроводу розвитку обдарованих дітей у дошкільному віці підтверджують доцільність впровадження в освітні програми підготовки фахівців з галузі 01 Освіта/Педагогіка зі спеціальності 012 «Дошкільна освіта» навчального курсу «Коучинг обдарованої дитини».

До основних переваг навчального курсу «Коучинг обдарованої дитини» належить реалізація особистісно-професійної стратегії підготовки майбутніх вихователів ЗДО до супроводу розвитку обдарованих дітей дошкільного віку. Розширення ціннісно-світоглядного поля професійно-педагогічної підготовки фахівців з дошкільної освіти ґрунтується на основі синтезу знань про психонейрофізичні, психологічні особливості обдарованості людини загалом, а також особливостей обдарованості, характеристик проявів і видів у дітей дошкільного віку.

Висвітлена проблематика не обмежується дошкільним віком дитини. Варто було б адаптувати кращі ідеї щодо супроводу розвитку обдарованих дітей у ранньому віці, відпрацьовані в освітніх системах США, Японії та інших країн. Це значним чином могло б вплинути на підвищення якості дошкільної освіти. Зазначимо, що піднята в статті проблематика, може становити інтерес у контексті підготовки вчителя початкової школи. Осердям НУШ є принцип дитиноцентризму, а отже визначальним є пріоритет потреб дитини щодо налагодження сприятливих умов для її розвитку та готовності вчителів до психолого-педагогічного супроводу дітей молодшого шкільного віку

Література:

1. Лавриченко Н.М. Пізнавати і розвивати обдарованість : монографія. Київ : Фенікс, 2021. 352 с.
2. Аксиогенез обдарованої особистості в освітньому просторі: монографія / О. Л. Музика, Д. К. Корольов, О. О. Музика, Н. О. Никончук та ін.; Інст. психол. ім. Г. С. Костюка НАПН України; за ред. О. Л. Музики. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2020. 160 с.
3. Стратегії формування творчої особистості: методи, прийоми, форми: колективна монографія / авт. кол.: В. Г. Кремень, В. В. Ільїн, Є. Р. Борінштейн, М. С. Гальченко, М. В. Ліпін, Д. В. Погрібна, Н. В. Савчук, О. А. Федорчук. Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2020. 320 с.
4. Волощук І. С. Концептуальні засади дослідження і діагностики обдарованості. *Освіта та розвиток обдарованої особистості*. 2023. № 2 (89). С. 16–24.
5. Карабаєва І. І. Комплексний підхід у вивченні обдарованих дітей старшого дошкільного віку. *Обдарована дитина*. 2008. № 8. С. 23–28.
6. Карабаєва І. І. Доекспериментальні методи визначення та діагностування обдарованості. *Навчання і виховання обдарованої дитини: теорія та практика* : [збірник наукових праць]. Випуск 2. Київ : Інститут обдарованої дитини АПН України, 2009. С. 32–42.
7. Горобаха Н. Підготовка майбутніх вихователів дошкільних закладів та логопедів до виявлення і розвитку обдарованих дітей. *Інноватика у вихованні*. 2019. № 10. С. 144–150.
8. Кіліченко О. Підготовка студентів до педагогічної взаємодії із дітьми дошкільного і молодшого шкільного віку зі внутрішньо переміщених сімей. *Молодь і ринок*, № 4 (190), 2021. С. 104–109. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2021.236410>

9. Лазарович Н., Мацук Л. Захарасевич Н. Підготовка майбутніх вихователів до роботи з обдарованими дітьми в контексті нової редакції базового компонента дошкільної освіти України. *Гірська школа Українських Карпат*. 2021. № 4. С. 74–79.

10. Яценко Т. В. Психологічні особливості розвитку творчої уяви обдарованих дітей старшого дошкільного віку. *Проблеми сучасної психології*. Збірник наукових праць К-ПНУ імені Івана Огієнка, Інституту психології імені Г.С.Костюка НАПН України. 2015. Вип. 28. С. 692–702.

11. Gardner H. *Frames of Mind: The theory of multiple intelligences*. New York: Basic Books, 1983. 440 с.

12. Gardner H. *Artful Scribbles: The Significance Of Children's Drawings*. New York: Basic Books, 1982. 280 p.

13. Guilford J. P. *The Nature of Human Intelligence*. New York: McGraw-Hill Book Company, 1967. 566 p.

14. Моляко В. Творча та інтелектуальна обдарованість у структурі особистості професіонала. *Рідна школа*. 2011. № 12. С. 7–11.

References:

1. Lavrychenko, N. M. (2021). *Piznavaty i rozvyvaty obdarovanist [To recognize and develop giftedness]*. Kyiv : Feniks [in Ukrainian].

2. Muzyka, O. L., Korolov, D. K., Muzyka, O. O., Nykonchuk, N. O. & et al. (2020). *Aksiohenez obdarovanoi osobystosti v osvithnomu prostori [Axiogenesis of a gifted personality in the educational space]*. O. L. Muzyka (Ed.). Kyiv : Vydavnychi Dim «Slovo» [in Ukrainian].

3. Kremen, V. H., Ilin, V. V., Borinshtein, Ye. R., Halchenko, M. S., Lipin, M. V., Pohribna, D. V. & et al. (2020). *Stratehii formuvannia tvorchoi osobystosti: metody, pryiony, formy [Strategies for the formation of a creative personality: methods, techniques, forms]*. Kyiv : Instytut obdarovanoi dytyny NAPN Ukrainy [in Ukrainian].

4. Voloshchuk, I. S. (2023). *Kontseptualni zasady doslidzhennia i diahnostryky obdarovanosti [Conceptual principles of research and diagnosis of giftedness]*. *Osvita ta rozvytok obdarovanoi osobystosti – Education and development of a gifted personality*, 2 (89), 16–24 [in Ukrainian].

5. Karabaieva, I. I. (2008). *Kompleksnyi pidkhid u vyvchenni obdarovanykh ditei starshoho doshkilnoho viku [A comprehensive approach to the study of gifted children of older preschool age]*. *Obdarovana dytyna – A gifted child*, 8, 23–28 [in Ukrainian].

6. Karabaieva, I. I. (2009). *Doeksperymentalni metody vyznachennia ta diahnostuvannia obdarovanosti [Pre-experimental methods of determining and diagnosing giftedness]*. *Navchannia i vykhovannia obdarovanoi dytyny: teoriia ta praktyka : [zbirnyk naukovykh prats] – Education and upbringing of a gifted child: theory and practice: [collection of scientific papers]*, 2, 32–42 [in Ukrainian].

7. Horopakha, N. (2019). *Pidhotovka maibutnykh vykhovateliv doshkilnykh zakladiv ta lohopediv do vyjavlennia i rozvytku obdarovanykh ditei [Training future preschool teachers and speech therapists to identify and develop gifted children]*. *Innovatyka u vykhovanni – Innovation in education*, 10, 144–150 [in Ukrainian].

8. Kilichenko, O. (2021). *Pidhotovka studentiv do pedahohichnoi vzaiemodii iz ditmy doshkilnoho i molodshoho shkilnoho viku zi vnutrishno peremishchenykh simei [Preparation of students for pedagogical interaction with children of preschool and*

primary school age from internally displaced families]. *Molod i rynok – Youth and the market*, 4 (190), 104–109. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2021.236410> [in Ukrainian].

9. Lazarovych, N., Matsuk, L. & Zakharasevych, N. (2021). Pidhotovka maibutnix vykhovateliv do roboty z obdarovanyimi ditmy v konteksti novoi redaktsii bazovoho komponenta doshkilnoi osvity Ukrainy [Preparation of future educators to work with gifted children in the context of the new version of the basic component of preschool education in Ukraine]. *Hirska shkola Ukrainskykh Karpat – Mountain School of the Ukrainian Carpathians*, 4, 74–79 [in Ukrainian].

10. Yatsenko, T. V. (2015). Psykholohichni osoblyvosti rozvytku tvorchoi uiavy obdarovanykh ditei starshoho doshkilnogo viku [Psychological features of the development of creative imagination of gifted children of older preschool age]. *Problemy suchasnoi psykholohii. Zbirnyk naukovykh prats K-PNU imeni Ivana Ohienka, Instytutu psykholohii imeni H.S.Kostiuka NAPN Ukrainy – Problems of modern psychology. Collection of scientific works of Ivan Ohienko K-PNU, Institute of Psychology named after H.S. Kostyuk National Academy of Sciences of Ukraine*, 28, 692–702 [in Ukrainian].

11. Gardner, H. (1983). *Frames of Mind: The theory of multiple intelligences*. New York: Basic Books.

12. Gardner, H. (1982). *Artful Scribbles: The Significance Of Children's Drawings*. New York: Basic Books.

13. Guilford, J. P. (1967). *The Nature of Human Intelligence*. New York: McGraw-Hill Book Company.

14. Moliako, V. (2011). Tvorchya ta intelektualna obdarovanist u strukturі osobystosti profesionala [Creative and intellectual giftedness in the personality structure of a professional]. *Ridna shkola – Native school*, 12, 7–11 [in Ukrainian].